

Тема 5. Гендер та міжнародні води

Факти та цифри

- 47% жінок зайняті у рибній галузі, але при цьому це в основному неформальна та низькооплачувана робота.
- Близько 270 міжнародних водоносних систем нараховується у світі. При цьому більше 2 мільярдів людей залежить від водних ресурсів.
- У Мавританії, Сомалі, Тунісі та Ємені більше 1 години потрібно витратити, щоб 1 раз принести воду від джерела до додому. Цю роботу в основному виконують жінки та дівчата.

Джерела: UNICEF. 2016. Collecting Water is Often a Colossal Waste of Time for Women and Girls. Available from https://www.unicef.org/media/media_92690.html

WWF website. Available from <https://www.fishforward.eu/en/project/the-role-ofwomen-in-the-fishing-industry/>

Факти та цифри

- 90% запасів морської риби або перевиловлено, або повністю виловлено. В усьому світі понад 3 мільярди людей залежать від Світового океану, а 1,2 мільярда людей покладаються на басейни річок як основне джерело білка.
- 75% домогосподарств у Африці південніше Сахари використовують воду з джерела далеко від свого будинку, і жінкам потрібно витратити до 85% свого часу на її збирання.
- 70% прісної води, вилученої з річок, озер та водоносних горизонтів, споживається сільським господарством.
- З 1900 року світ втратив близько 50% заболочених територій.
- Жінки виконують щонайменше у 2,5 рази більше неоплачених побутових завдань, ніж чоловіки. Тому вони приділяють менше часу оплаченій праці або повинні працювати більше. Наприклад, через час, витрачений на збирання води та деревини, бідні жінки із сільських домогосподарств у Південній Африці приділяють на 25% менше часу, ніж чоловіки на оплачувану роботу.

Міжнародні води та гендер / 1

- Спосіб використання водних ресурсів відображає культурні цінності, структурні обмеження та соціальні відмінності, закладені в суспільстві, включаючи гендерні відмінності та нерівності.
- Жінки та чоловіки по-різному взаємодіють із природними ресурсами та довкіллям. У багатьох країнах, хоча жінки, як правило, використовують воду для сільського господарства, садівництва та домашнього господарства, чоловіки, як правило, використовують його для землеробства, зрошення земель та тваринництва.
- Жінки роблять суттєвий внесок у сільське господарство та виробництво продуктів харчування, що становить 43% робочої сили в країнах, що розвиваються. Однак їм часто не вистачає формальних прав на землю та воду.

Джерела: - GWA and UNDP. 2006. Why Gender Matters: A Tutorial for Water Managers. /

<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/environmentenergy/water_governance/why-gender-matters-a-tutorial-for-water-managers.html>

- IUCN. 2018. Women as Change-Makers in the Governance of Shared Waters. / <https://portals.iucn.org/library/node/47820Cap-Net>

- Stockholm International Water Institute. 2017. The Gender Dimension of Water and Climate Change. /

<<http://www.siwi.org/wpcontent/uploads/2017/05/gender-dimension-brief-digital-version.pdf>>

Міжнародні води та гендер / 2

- Жінки та дівчата по всьому світу інвестують близько 8 годин на день та 40 мільярдів годин щороку, несучи до 40 кг води щодня від джерела до дому.
- Гендерне насильство – поширена проблема, яка перетинається з питаннями доступу до води та санітарії, управління водними та океанськими ресурсами. Наприклад, під час збирання води жінки та дівчата піддаються підвищеному ризику сексуального та фізичного насильства. У багатьох країнах, що переживають надзвичайну посуху, спостерігається збільшення дитячих шлюбів.
- І чоловіки, і жінки стикаються з обмеженнями через культурні та гендерні норми або табу. Наприклад, у Папуа-Новій Гвінеї жінкам заборонено користуватися традиційним каное, оскільки вважається, що це приносить невдачу рибалкам, тоді як у деяких західноафриканських країнах чоловікам заборонено заходити на заболочені ділянки, на яких працюють жінки, оскільки це вважається, може призвести до паводку.

Джерела:

- FAO website. Available from <<http://www.fao.org/landwater/water/watergovernance/water-gender/en/>>

- GWA and UNDP. 2006. Why Gender Matters: A Tutorial for Water Managers. /

http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/environmentenergy/water_governance/why-gender-matters-a-tutorial-for-water-managers.html>

Гендерні ролі та водні ресурси

Домашні ролі

- Приблизно у 80% домогосподарств, які відчувають дефіцит води, жінки та дівчата відповідають за збір води. Також відсутність води, санітарія та погана гігієна збільшують ризик захворювань. Ці та інші побутові завдання обмежують можливості жінок.

Ролі на виробництві

- Гендерні відмінності існують у секторі риболовлі та аквакультури, де жінки здебільшого займають низькокваліфіковану та низькооплачувану роботу в галузі переробки та прямого постачання. Дуже часто вони працюють в неформальній економіці без охорони здоров'я та соціального забезпечення.

Ролі у прийнятті рішень

- У транскордонному управлінні водними ресурсами відсутні офіційні угоди, інститути співпраці та структури управління. Гендерні стереотипи та культурні норми щодо здібностей жінок обмежують їхню участь та лідерство у ключових транскордонних водних процесах.

Джерела:

- GEF website. Available from <<https://www.thegef.org/>>
- UN Water Available from <<http://www.unwater.org/water-facts/gender/>>
- IUCN. 2018. Women as Change-makers in the Governance of Shared Waters. <https://portals.iucn.org/library/node/47820>

Міжнародні води, гендерні відмінності та прогалини: Рибне господарство

Переробка

Незважаючи на велике представництво жінок у рибній промисловості, особливо на етапах виробництва, їх внесок часто не є соціально визнаним, ані фінансово підтриманим. Жінки виконують менш цінні завдання, такі як вивантаження та обробка риби. Їх наявність у переробці сировини є свідченням негативного становища, оскільки ці завдання зазвичай виконуються в умовах, які можуть завдати шкоди фізичному чи психічному здоров'ю. У той час як чоловіки беруть участь безпосередньо в процесі риболовлі і користуються підтримкою.

Розповсюдження

Жінки також займаються розповсюдженням рибних продуктів. Однак у багатьох випадках вони змушені продавати свою продукцію на не вигідних умовах. Це трапляється через відсутність доступу до належних місць зберігання та збереження або через обмежений доступ до каналів розповсюдження на місцевих ринках.

Міжнародні води, гендерні відмінності та прогалини: Сільське господарство

Доступ до землі та води

- Часто існують відмінні ролі жінок і чоловіків, пов'язані з доступом до води та контролю за водою, землею та збором урожаю. Голос жінок не завжди враховується в офіційних та неофіційних установах щодо управління водою та природними ресурсами. Це впливає на доступ жінок до ресурсів, послуг та технологій. У той же час існує безліч прикладів інновацій, які сприяють збереженню води і застосовуються жінками для зменшення тиску на екосистеми.

Гендерна динаміка в галузі зрошення

- Лише у 28 країнах світу жінки і чоловіки мають однакові права на землю. Часто жінки мають обмежений доступ до води. Навіть коли права на зрошення надані, це завдання може бути часом важким або навіть небезпечним. Технологія зрошення без врахування гендерних особливостей також може завадити жінкам клопоту. Наприклад, багато жінок, які займаються с/гв Найробі, вважають, що водяні насоси надто дорогі і важкі в управлінні.

Міжнародні води, гендерні відмінності та прогалини: Санітарія

Які ризики відсутності санітарії?

Неефективна санітарія або її відсутність впливає на здоров'я людини та забруднює водні ресурси. Щороку понад 2,2 мільйона людей помирають через відсутність доступу до безпечної питної води та санітарії. Частота захворювань, що переносяться водою, є більшою серед жінок та дітей.

Різні потреби

Санітарія, як правило, вважається відповідальністю жінок, хоча чоловіки мають більший вплив як осіб, які приймають рішення. Жінки також популяризують, навчають та проводять практику санітарії вдома та громаді, стикаючись із численними проблемами. У багатьох випадках менструація жінок та дівчат вважається брудною чи нечистою. Відсутність належних санітарних умов заважає дівчатам відвідувати школи під час менструації.

Гендерне та транскордонне управління водними ресурсами

- Роль жінок у плануванні та прийнятті рішень у галузі водних ресурсів все ще обмежена через існуючі закони, норми та діючі правові рамки транскордонного та басейнового рівня.
- Відсутність трансформативного підходу в управлінні водою продовжує гендерні нерівності. Жінки недостатньо представлені на високопоставлених посадах у міністерствах води, громадських ініціативах, органах управління річкових басейнів. Лише 12 % міністрів у 881 національному міністерстві охорони довкілля з 193 держав-членів ООН - жінки.
- Потрібне вдосконалення управління водними ресурсами, включаючи більш значущу участь жінок у співпраці щодо спільних басейнів.
- Жінки є первинними споживачами та розпорядниками водних ресурсів. Їх погляд та знання щодо прісноводних, морських та прибережних екосистем повинні бути включені у всі процеси прийняття рішень.

Джерела:

- CAP-Net, GWA. 2014. Why Gender Matters. A Tutorial for Water Managers. Full Resource Document. Available from <www.thewaterchannel.tv/gender/content/img/frd-full-resource-document-webversion.pdf>
- GEF website. Available from <http://www.thegef.org/topics/freshwater>
- IUCN. 2018. Women as Change-makers in the Governance of Shared Waters. <<https://portals.iucn.org/library/node/47820>>

Гендер та кліматичні виклики

- Екстремальні погодні явища та екологічні катастрофи по-різному впливають на жінок та чоловіків, хлопців та дівчат, посилюючи існуючі нерівності.
- Зміна клімату збільшує захворюваність та частоту виникнення повеней та посух, зменшуючи кількість та якість доступних водних ресурсів.
- Рівень смертності для жінок у країнах, що розвиваються, вищий, ніж для чоловіків під час повені через брак знань та навичок або відсутність чи недоступність приміщень для укриття. Незважаючи на те, що вони опікуються дітьми та людьми похилого віку, жінки менш поінформовані щодо попередження про шторми та повені. Крім того, підтримка жінок після стихійного лиха часто обмежена, уповільнюючи їх здатність до відновлення.
- Засолення водойм через підвищення рівня моря збільшує навантаження жінок на збирання води.
- Приклад: В Ассамі, долині Брахмапутри в Індії, дівчата кидають школу, щоб піклуватися про свої домогосподарства, коли вони постраждали від повені. Жінки та дівчата роблять внесок у підготовку до сезону повені, збираючи паливо, нормуючи воду та зберігаючи їжу. Після повені вони дбають про забезпечення водою та їжею та беруть на себе додаткову домашню роботу, щоб забезпечити нормальне функціонування домогосподарства, а чоловіки часто залишають свої будинки, щоб шукати роботу в незачеплених районах.

Гендер та кліматична стійкість

- Незважаючи на те, що жінки беруть активну участь у використанні водою, а також у забезпеченні водою та у виробничій діяльності, на них безпосередньо впливають екологічні проблеми, пов'язані з водою, але при цьому їхні знання вкрай занижені.
- Жіночі вміння та знання повинні бути включені до планування пом'якшення наслідків стихійних лих та кліматичної стійкості.
- Наприклад: Лідери жіночих громад із Шрі-Ланки пройшли навчання з питань адаптації до зміни клімату, стійкості до небезпек стихійних ситуацій та продовольчої безпеки. Забезпечені знаннями та навичками, що ґрунтувались на їхніх сильних сторонах, жінки успішно забезпечували продовольство протягом усього року, одночасно покращуючи життєдіяльність та економічні можливості для громад.

Джерела:

-IUCN. 2018. Women as Change-makers in the Governance of Shared Waters / <<https://portals.iucn.org/library/node/47820>>

Cap-Net, GWA and UNDP. 2006. Why Gender Matters: A Tutorial for Water Managers. /

<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/environmentenergy/water_governance/why-gender-matters-a-tutorial-for-water-managers.html>

Міжнародні води та міжнародні зобов'язання

1971

- Рамсарська конвенція

1992

- Дублінська заява про воду та сталий розвиток
- Порядок денний на 21 століття

1993

- Конвенція про біологічне різноманіття

1995

- Пекінська платформа дій

1997

- Конвенція ООН про водотоки

2002

- Йоганнесбургський план реалізації Всесвітнього саміту з питань сталого розвитку

2003

- Період 2005 – 2015 рр. оголошено Міжнародним десятиріччям дій "Вода для життя"

2015

- Цілі сталого розвитку

Гендер та міжнародні води в Цілях сталого розвитку

Інтегроване управління водними ресурсами (ІУВР)

Як це працює?

- ІУВР являє собою систематичний процес для забезпечення сталого розвитку, розподілу та моніторингу водних ресурсів.
- Підкреслює необхідність збалансувати використання води, земель та суміжних ресурсів для підтримки соціального та економічного добробуту з акцентом на охороні та збереженні цих ресурсів, дотримуючись принципів сталого розвитку.

Навіщо нам потрібно ІУВР?

- Відсутність координації між секторами управління водними ресурсами;
- Нераціональне виділення води серед конкуруючих режимів використання;
- Нерівномірний розподіл витрат і вигод, а також недостатня експлуатація та обслуговування інфраструктури;
- Нерівне залучення до управління водними ресурсами, яке стримувало програми та проекти, що сприяють сталому розвитку.

Навіщо використовувати гендерну перспективу в Інтегрованому управлінні водними ресурсами?

Ефективність політики, програм та проектів водного сектору

Ефективність підвищується, а екологічні цілі швидше будуть досягнуті, якщо жінки та чоловіки є однаково активними учасниками та особами, які приймають рішення.

Екологічна стійкість

Використання гендерної перспективи та забезпечення інтеграції знань, участі та прийняття рішень жінок збільшить шанси на екологічну стійкість.

Менеджмент водних ресурсів

Розуміння відмінностей між жінками та чоловіками є частиною хорошого соціально-економічного аналізу використання води та природних ресурсів і може сприяти більш ефективним результатам.

Гендерна рівність та розширення можливостей жінок

Нехтування гендерними проблемами, можуть посилити нерівності між жінками та чоловіками та навіть збільшити гендерні розбіжності. Незважаючи на багато „гендерно нейтральних” ініціатив, жінки та чоловіки не однаково користуються водними ресурсами.

Рекомендації щодо транскордонного управління водними ресурсами на національному рівні

1. Для вирішення питань транскордонного управління водними ресурсами необхідна координація в межах країн та міністерств. Інтереси та права жінок повинні враховувати як частину цього процесу.
2. Важливо, щоб:
 - національна політика у сфері води та пов'язана з нею управління водою враховували гендерні аспекти.
 - уряди впроваджували гендерний підхід в управлінні водними ресурсами за допомогою політики, заснованої на доказах та інформації щодо гендерних даних, включенням гендерної перспективи в процес консультацій та прийняття рішень, а також просування гендерно-чутливих груп бенефіціарів.
3. Уряди повинні включати конкретні положення щодо включення та рівності у свої національні стратегії та бюджетні асигнування для підтримки прав жінок на водні ресурси.
4. Розглядаючи питання управління водними ресурсами в різних галузях, важливо враховувати неформальну працю, враховуючи, що жінки, швидше за все, займаються неоплаченою роботою та неформальні сектори.
5. Хоча приватний сектор відіграє важливу роль у наданні послуг з водопостачання, важливо, щоб національні уряди відповідали за нагляд за якістю води та за регулювання приватних постачальників.

Елементи гендерно-чутливого підходу: реалізація проектів

Гендерно-чутливі консультації зацікавлених сторін

Визначте жінок та чоловіків, на які може вплинути проектна діяльність, та забезпечте рівну участь та можливості прийняття рішень впродовж проектного циклу шляхом інклюзивних консультацій

Гендерний аналіз

Збір та аналіз даних, розділених за статтю та гендером, для інформування про розробку, реалізацію, моніторинг та оцінку проекту

Гендерно-чутливі заходи

Проектні заходи активно реагують на гендерні відмінності та сприяють гендерній рівності та розширенню можливостей жінок

Гендерно-чутливі оцінка та моніторинг

Визначте та включіть гендерно-чутливі показники та цілі для вимірювання результатів проекту у моніторингу, оцінці, звітуванні та навчанні.

Позитивна практика: Реалізація Програми стратегічних дій для озера Танганьїка

Проблема

Озеро Танганьїка - дуже важливий транскордонний водний ресурс, який ділиться між Бурунді, Демократичною Республікою Конго, Танзанією та Замбією. Однак через інтенсивне використання над екологічною цілісністю нависла загроза. Це спричинило ряд проблем та вплинуло на громади, які сильно залежать від озера.

Дія

Проект ГЕФ/ПРООН забезпечив регіональний нагляд за озером Танганьїка та його ресурсами в усіх країнах-учасницях, зосередивши увагу на водозборі та вирішенні систем управління стічними водами та питань рибальства. Він визнав роль чоловіків і жінок в управлінні довкіллям.

Вплив

Діяльність була зосереджена на заходах щодо подолання забруднення, планування землекористування, ділових та лідерських навичок. Жінки відігравали важливу роль у пропагандистській діяльності, посадці дерев та реконструкції земель. Проект також просував та підтримував альтернативні методи отримання доходу через залучення 837 фермерів, з яких 44 % жінки.

Позитивна практика: Жінки, що сприяють співпраці у галузі рибальства у громадах Гвінеї та Ліберії

Проблема

Річка Мано, розділена Гвінеєю та Ліберією, зазнала значного впливу війни та політичних криз. Офіційні та неофіційні установи були слабкими, а можливості для діалогу щодо дотримання національних кордонів були обмеженими. Це породило конфлікти щодо загальних ресурсів річки.

Дія

Для забезпечення добробуту своїх громад жінки ініціювали рух солідарності, який прагнув співпраці в басейні річки Мано. Була створена система обміну інформацією та співпраця через кордони. Щоб зменшити конфлікт, жінки-рибалки з обох боків річки домовилися про графік риболовлі і уклали угоду про риболовлю.

Вплив

Свідоме співробітництво між жінками з різних країн відіграло ключову роль у зменшенні ризиків конфліктів між громадами. Ініціатива дозволила їм продовжувати користуватися ресурсами річки, годувати свої родини та забезпечувати дохід. Крім покращення управління річкою серед зацікавлених сторін, рух солідарності був важливим для життєдіяльності сімей у регіоні та побудови миру.

Позитивна практика: Проект ЮНЕСКО та результати для жінок в галузі транскордонного управління

Проблема

Транскордонні водоносні горизонти важливі для задоволення потреб у воді. Однак вони обмежені, але більшість країн сприймають їх як належне. Водосховища підземних вод піддаються впливу та забрудненню. Джерела забруднення дуже різноманітні: від побутових стічних вод та неадекватної санітарії, до хімічних речовин сільського господарства та відходів промислової переробки. Також зміна клімату створює додатковий тиск.

Дія

Проект був зосереджений на набутті досвіду щодо правильного управління транскордонними водоносними горизонтами. Три пілотні дослідження транскордонних систем водоносних горизонтів були проведені в Центральній Америці, Південній Африці та Центральній Азії. Проект був розроблений з гендерною орієнтацією, яка враховувала гендерні питання та пріоритети.

Вплив

Вперше збір та обробка набору даних включали стать. Ці дані стали відправною точкою для подальшої спільної роботи прибережних країн для досягнення домовленостей щодо сталого управління водоносними горизонтами. Цей підхід також підтримував перспективи жінок, як формальні, так і неофіційні, та їх здатність впливати на процеси прийняття рішень.

Інструменти та посібники

- GEF (2018) Guidance to Advance Gender Equality in GEF Projects and Programs
- UNDP (2016): Guide to Gender Mainstreaming in UNDP Supported GEF Financed Projects Toolkit
- IUCN (2013): Framework for Conducting Gender Responsive Analysis
- UNIDO (2015): Guide on Gender Mainstreaming: Environmental Management Projects
- UNDP (2010): Gender, Climate Change and Community-based Adaptation Guidebook
- World Agroforestry Centre: Compilation of Gender Research Methods and their Application
- UNDP (2016): How to Conduct a Gender Analysis
- Green Climate Fund Toolkit – Mainstreaming Gender

Питання для самоконтролю

- Як взаємопов'язані питання гендеру та проблеми транскордонних вод?
- Яка ролі жінок та чоловіків у використанні водних ресурсів?
- Які міжнародні зобов'язання щодо транскордонних вод?
- Що таке інтегроване управління водними ресурсами? Які його переваги?
- Назвіть успішні приклади впровадження гендерно-чутливих проектів у галузі використання транскордонних водотоків. Подумайте як могли б відрізнитися результати проектів без врахування гендерних питань.